

In zeven minuten bijgepraat over het ontwerpen, evalueren en door ontwikkelen van je onderwijs

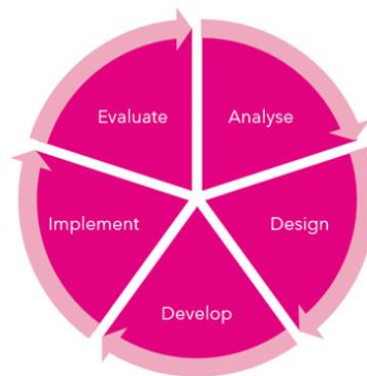
Aan de hand van het ADDIE model & de Toolkit 'onderwijsontwerp verbeteren'

Auteurs: Renée Schrauwen & Nyncke de Jong

Wat is het?

Onderwijs ontwerpen, uitvoeren, evalueren en door ontwikkelen. Vier taken die als doorlopend proces veel tijd en aandacht van docenten vragen om een goed doordacht onderwijsontwerp te realiseren dat aansluit op de leerdoelen/leeruitkomsten en leerbehoeften van studenten. Voor deze vier taken maken we in het hoger onderwijs regelmatig gebruik van het ADDIE instructie-ontwerpmodel (figuur 1). ADDIE staat voor *Analyse, Design, Develop, Implement* en *Evaluate* (Molenda, 2023). Deze vijf fasen vormen een samenhangend geheel waarbij leerdoelen en leeractiviteiten op elkaar zijn afgestemd (ookwel *constructive alignment* genoemd). McGriff (2000) geeft een uitgebreide toelichting op de fasen van het ADDIE model:

- **Analyse:** in deze fase worden leerbehoeften geïdentificeerd. Er wordt een analyse gemaakt van het onderliggende probleem en er wordt bekeken welke leeropbrengsten wenselijk zijn.
- **Design:** het leertraject wordt gestructureerd en er worden leerdoelen opgesteld. Startpunt hierbij zijn de resultaten uit de analyse.
- **Develop:** het conceptuele raamwerk dat in de designfase is vormgegeven wordt verder uitgewerkt. Specifieke (blended) leeractiviteiten worden uitgewerkt, de focus ligt hierbij op *hoe* er geleerd wordt (het inrichten van de leerdoelen).
- **Implement:** de implementatie en uitvoering van het onderwijsontwerp.
- **Evaluate:** evalueren van het ontwerp en de uitvoering. Deels wordt dit gedaan door middel van summatieve toetsen waarmee beoordeeld wordt of leeropbrengsten gehaald zijn. Echter is het ook belangrijk om formatief te evalueren. Met deze feedback kun je in een volgende iteratie het uitgevoerde ontwerp verder optimaliseren.



Figuur 1. Het ADDIE model

Hoewel bovenstaande omschrijving eindigt met de evaluatiefase, is het model circulair en kun je het iteratief doorlopen. Zo kun je na iedere uitvoering evalueren, wat mogelijk leidt tot een nieuwe analyse en veranderingen in het onderwijsontwerp. Op deze manier wordt het onderwijs steeds doorontwikkeld (McGriff, 2000). Daarnaast is het ook mogelijk om de fasen onafhankelijk van elkaar te doorlopen.

Waarom moet ik dit weten?

Hoewel in het ADDIE model de fase 'evalueren' een belangrijk onderdeel vormt voor het ontwerpen, uitvoeren en door ontwikkelen van onderwijs, gebeurt het evalueren op dit moment nog te weinig en als het gedaan wordt, is dit vooral op basis van studentevaluaties. Deze worden echter vaak als minder betrouwbaar en valide gezien (Heffernan, 2022; Teelken, 2018). Momenteel lijkt de focus bij docenten en andere onderwijsontwerpers vooral te liggen op het ontwikkelen en

uitvoeren van het onderwijs. Docenten missen de meeste kennis en vaardigheden op het gebied van het analyseren en evalueren van het onderwijsontwerp (Huizinga et al., 2014). Hier liggen echter grote kansen: het doorlopen van bovenstaand proces en het uitvoeren van een gedegen formatieve en summatieve evaluatie zijn zeer waardevol voor het door ontwikkelen van het onderwijs. Hierdoor kan een professional het onderwijs beter aansluiten op het leren van de studenten (Sozer, Zeybekoglu & Kaya, 2016). Een effectieve en objectieve evaluatie kan dus bijdragen aan het verbeteren van de onderwijskwaliteit (Kennisrotonde, 2022).

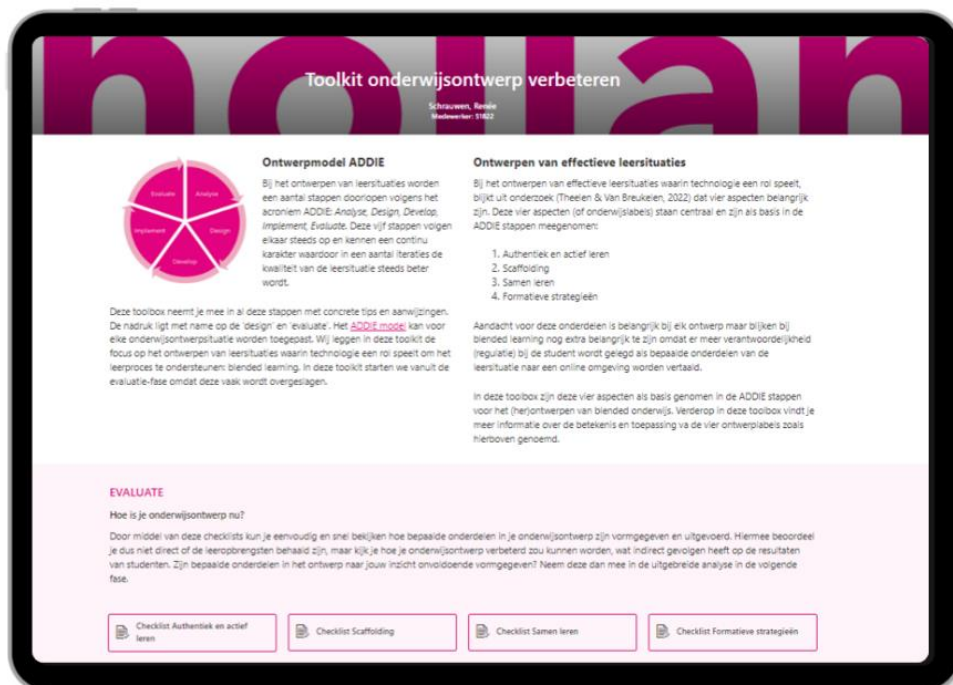
Waar moet ik op letten bij het evalueren van het onderwijs?

Maar hoe kun je je onderwijs als docent dan wel zo betrouwbaar en effectief mogelijk (formatief) evalueren? Benton en Cashin (2014) stellen voor dit vanuit verschillende perspectieven te doen. Dus naast het gebruik van studentevaluaties ook bijvoorbeeld docentevaluaties, panelgesprekken of gesprekken met leden uit de opleidingscommissies. Op deze manier ontstaat er een meer effectief en betrouwbaar oordeel over de inhoud van het onderwijsontwerp (Van der Schoot, 2020).

Hoe kan ik starten: de Toolkit 'onderwijsontwerp verbeteren'

Het lectoraat Teaching Learning & Technology heeft de Toolkit 'onderwijsontwerp verbeteren' ontwikkeld die zich richt op het effectief evalueren en verrijken van een (blended) onderwijsontwerp. Een eerste indruk van deze toolkit is terug te zien in figuur 2. Hierbij is rekening gehouden met de verschillende perspectieven van Benton en Cashin (2014) zoals hierboven omschreven. De toolkit is tot stand gekomen na een uitgebreide literatuurstudie, waarbij zowel evaluatietheorieën als -instrumenten zijn onderzocht. Daarnaast zijn meerdere gesprekken gevoerd met docenten, adviseurs en ondersteuners en zijn er daarnaast vragenlijsten uitgezet om aan te sluiten bij de behoeften van de professionals.

In de toolkit staan onder andere korte checklists om het onderwijsontwerp te evalueren, verdiepende student- en docentvragenlijsten om het onderwijs te analyseren, handige tips en adviezen om het onderwijs verder te ontwikkelen en verschillende handige links die een professional kunnen helpen bij het (opnieuw) vormgeven van het onderwijsontwerp.



Figuur 2. Toolkit 'onderwijsontwerp verbeteren'

Hoe werkt het?

De Toolkit 'onderwijsontwerp verbeteren' geeft een onderwijsprofessional houvast in het ontwikkelen, evalueren en aanpassen van zowel een bestaand, als een nieuw onderwijsontwerp. De toolkit biedt de mogelijkheid om stap voor stap de fasen van het ADDIE model te doorlopen. Omdat de focus ligt op het evalueren van een onderwijsontwerp, is deze fase als eerste uitgewerkt.

Iedere fase is gevuld met tools, vragenlijsten en verwijzingen die kunnen leiden tot een directe, laagdrempelige aanpassing van een bestaand onderwijsontwerp. De onderwijsontwikkelaar kan op die manier zelf bepalen of hij/zij de gehele toolkit doorloopt, of dat de focus ligt op een specifieke fase die op dat moment voor een vak, cursus of module het meest van belang is. Zo is er voor iedere situatie een passende manier om het onderwijsontwerp te verrijken!

Een praktijkvoorbeeld met de Toolkit

Annemiek Scholten, beleidsadviseur Onderwijsinnovatie & Activerende Blend in de staf van domein Creative Business, heeft de Toolkit 'onderwijsontwerp verbeteren' samen met Renée Schrauwen (onderzoeker in het lectoraat Teaching, Learning & Technology) toegepast op de blended SPARK-training Empathic Design Research (EDR)¹ en is hier enthousiast over: "De waarde die de toolkit toevoegt, bleek voor mij onder meer uit de handige en praktische tips die naar boven kwamen bij de checklist Scaffolding. We hadden al veel van dat soort elementen opgenomen, maar toch zag ik nog mogelijkheden voor verbetering." Annemieke haar conclusie na het doorlopen van de toolkit: "De Toolkit 'onderwijsontwerp verbeteren' zie ik als een prachtig middel om als collega's met elkaar in gesprek te gaan over al ontwikkeld onderwijs en hoe je dat zou kunnen verbeteren. Ook is de toolkit direct inzetbaar als leidraad voor een nieuw onderwijsontwerp."

Zelf aan de slag?

Ben je enthousiast en wil je zelf aan de slag? Dat kan! Via [Sharepoint](#) kom je makkelijk en snel bij de toolkit 'onderwijsontwerp verbeteren'. Meer weten? De collega's van het lectoraat Teaching, Learning & Technology ondersteunen jou en je team graag in het gebruik. Zo worden er meerdere workshops georganiseerd of kun je het lectoraat uitnodigen op een studiedag of teambijeenkomst. Je kunt ze bereiken door een e-mail te sturen naar: Renee.Schrauwen@inholland.nl.

Ben je werkzaam bij een andere onderwijsinstelling dan Hogeschool Inholland? Dan werkt de Sharepoint link niet. Heb je wel belangstelling in de Toolkit 'Onderwijsontwerp verbeteren', neem dan contact op via bovenstaand e-mailadres om te bespreken wat de mogelijkheden zijn.



**Dit is een publicatie van:
Het lectoraat Teaching, Learning &
Technology**

Kijk voor meer informatie op onze [website](#).

**Heb je vragen, stuur dan een e-mail naar:
lectoraattlt@inholland.nl**

Literatuur en aanvullende bronnen

- Benton, S. L., & Cashin, W. E. (2014). Student ratings of instruction in college and university courses. In *Higher education: Handbook of theory and research* (pp. 279-326). Springer, Dordrecht.
- Heffernan, T. (2022). *Sexism, racism, prejudice, and bias: A literature review and synthesis of research surrounding student evaluations of courses and teaching*. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 47(1), 144-154.
- Huizinga, T., Handelzalts, A., Nieveen, N. & Voogt, J. M. (2014). *Teacher involvement in curriculum design: need for support to enhance teachers' design expertise*. *Journal of curriculum studies* 46(1), 33-57.
- Kennisrotonde (2022). *Dragen studentevaluaties bij aan verbetering van de onderwijskwaliteit in het hoger beroepsonderwijs?* (KR. 1498) Den Haag: Kennisrotonde.

¹ De EDR-training is beschikbaar voor inzet bij opleidingen binnen Inholland die geïnteresseerd zijn via: <https://inholland.sharepoint.com/sites/spark/>.¹

- Litjens, L. (2023). *6 tips voor het ontwerpen van onderwijs*. Vernieuwonderwijs. Verkregen op 23 januari 2024 via <https://vernieuwonderwijs.nl/6-tips-voor-het-ontwerpen-van-onderwijs/>.
- McGriff, S. J. (2000). *Instructional System Design (ISD): Using the ADDIE Model*. Instructional Systems, College of Education, Penn State University.
- Molenda, M. (2003). In search of the elusive ADDIE model. *Performance Improvement*, 42(5), 34-37.
- Sozer, E. M., Zeybekoglu, Z., & Kaya, M. (2019). *Using mid-semester course evaluation as a feedback tool for improving learning and teaching in higher education*. *Assessment & evaluation in higher education*, 44(7), 1003 - 1016.
- Teelken, C. (2018). Teaching assessment and perceived quality of teaching: a longitudinal study among academics in three European countries. *European journal of higher education*, 8(4), 382-399.
- Van der Schoot, M. (2020). *Een onderwijsevaluatie past niet in een vragenlijst: van beoordeling naar verbetering van onderwijs*. ScienceGuide. Verkregen op januari 2024 via <https://www.scienceguide.nl/2020/06/een-onderwijsevaluatie-past-niet-in-een-vragenlijst/>